

Replik på Per Ahlins artikel From Libya to Syria – Did the Nato forces in Libya really exceed the mandate given in SC Resolution 1973 (2011)? i Juridisk Tidskrift 2018–19 s. 479

Per Ahlins artikel handlar inledningsvis om tolkning av traktater, närmare bestämt artiklarna 31–33 i Wienkonventionen om traktaträtten. I punkt 1 i artikel 31 anges: ”En traktat skall tolkas ärligt i överensstämmelse med den gängse meningen av traktatens uttryck sedda i sitt sammanhang och mot bakgrunden av traktatens ändamål och syfte.” Av punkt 3 b framgår att man även ska beakta: ”efterföljande praxis vid traktatens tillämpning, som ådagalägger *enighet* mellan parterna om traktatens tolkning” (min kurs.)

Per Ahlin noterar dock att en resolution från FN:s säkerhetsråd inte är en traktat, så ”[t]his calls for another method of interpretation”. Han förordar en teleologisk metod som leder fram till slutsatsen, att Natos agerande i Libyen var lagligt. Per Ahlins rättfärdigande av åtta av Natos 29 medlemsstaters agerande i Libyen är dock inte rättsligt korrekt.

Den indiske diplomaten Hardeep Singh Puris har delat med sig av sina erfarenheter från FN:s säkerhetsråd.¹ Beträffande Libyen 2011 uppger han:

Bernard-Henri Levy, en känd fransk filosof, vän sedan länge med dåvarande franske presidenten Nicolas Sarkozy, förmådde den senare att i hemlighet utlova att erkänna oppositionen i Libyen som den legitima företrädaren för staten.

2015 avslöjades att Muhammar Gaddafis regering hade tillgång till 143 ton guld, som skulle ligga till grund för en panafrikansk valuta, ett alternativ till franska franc.² Ett ytterligare skäl för Frankrike att intervensera i Libyen var möjligheten att få tillgång till dess olja. Libyen var då en av de största oljeleverantörerna i världen. Sarkozy fick Storbritanniens David Cameron med på tåget. I ett telefonsamtal mellan Gaddafi och Tony Blair tidigt 2011, varnade den förre att det förelåg en ”jihad-situation” och att en militär intervention i landet skulle skapa kaos. Hans varning ignorerades dock. USA lät sig inledningsvis nöja med ett flygförbud över Libyen, vilket föreslagits av Arabförbundet, som därigenom

¹ Perilous Interventions. The Security Council and the Politics of Chaos (HarperCollins 2016).

² Möjligen avses här Franska Pacific Franc, då Frankrike övergick till euro 2002. Franc kunde dock lösas in under tio år därefter.

sökte undvika en militär intervention i landet. USA var tveksamt till en eskalering, med trupper redan i Irak och Afghanistan. Men pressen på president Barak Obama från bland andra senatorerna John Kerry och John McCain var stark. Försvarsminister Robert Gates med flera var emot. De blev dock överkörda av utrikesminister Hillary Clinton, som ansåg att ett flygförbud inte var tillräckligt. Hon trodde att en militär intervention skulle skynda på den "arabiska våren".

Ryssland och Kina var skeptiska men kom inte att använda sitt veto. Hardeep Singh Puri rekommenderade sin regering att om möjligt hindra en militär intervention, och han uppfattade resolutionsförslaget som ett uttryck för att tillmötesgå västerländsk press.

Frankrikes och Storbritanniens demagogi hade vunnit framgång. Beslutet att gå i krig formulerades alltså i Säkerhetsrådets resolution 1973. Men rådet var delat. Brasilien, Ryssland, Kina, Indien och Tyskland avstod från att rösta, vilket gjorde att det var på håret att resolutionen om "all necessary means" skulle ha avslagits. Bläcket hade knappast torkat på resolutionen förrän Natos bomber började fällas över Libyen. Gaddafis begäran om vapenvila togs ingen hänsyn till.

Fredsforskaren, professor emeritus Ola Tunander, har nyligen skrivit en klargörande bok om Libyenkriget.³ Generalmajor Alf Roar Berg, tidigare chef för norska underrättelsetjänsten, frågar sig i förordet hur bombflyg skulle kunna "beskytte sivilbefolkningen", vilket var det angivna motivet för Säkerhetsrådets resolution.

Tunander redogör för hur den amerikanska regeringen genom organisationen National Endowment for Democracy (NED) kom att finansiera den motståndsgrupp som fanns i norra Libyen, Libyan Islamic Fighting Group (LIFG). Denna grupp bestod i stora stycken av al-Qaidakrigare från Bengazi (en stad i norra Libyen med över 600 000 invånare). De relativt flesta al-Qaida-krigarna i Irak kom just från den staden. Så USA finansierade den grupp som tidigare låg bakom 9/11!

Gaddafi hade ett starkt stöd hos bland annat den svarta delen av befolkningen (cirka 1/5), men var hatad i kuststäder som Benghazi. 2011 utförde Gaddafis motståndare en etnisk rensning på rasistisk grund. En ren lynchmobb. Nato struntade fullständigt i detta faktum och fortsatte att bomba. I kapitel 4 klargör Tunander att påståendena i media om att Gaddafi utfört folkmord på sin egen befolkning var lögn och lägger till att den brittiska kommitté, som utredde brittiskt agerande i Libyenkriget, bekräftade 2016 att mycket som hade skrivits om Gaddafi hade varit fake news.

Professor Olivier Corten m.fl. har en helt annan syn på saken än Per Ahlin i artikeln "The Illegality of Military Support to Rebels in the Libyan War: Aspects of jus contra bellum and jus in bello".⁴ Det ska noteras att Corten är en av vår

³ Libyakrigen. Bruken av retorikk og bedrag for at ødelegge en stat (Sirkel Forlag, 2018).

⁴ Journal of Conflict & Security Law 2013, s. 59–93.

tids främste folkrättsexperter: Han har varit redaktör för standardverket avseende Wienkonventionen om traktaträtten,⁵ och därtill bland annat skrivit en banbrytande bok om staters våldsanvändning enligt folkrätten.⁶

Corten m.fl. kritiserar Natos agerande: "Firstly, a shift in the objectives of the intervention can be observed, from the mere protection of civilians in an internal conflict to massive military support of the rebels. Such a shift may have been incompatible with the provisions of the relevant Security Council resolutions. Secondly, reservations may be expressed as regards the modalities of the military intervention. In particular, the active support of the Libyan rebels, who were strongly criticized for violations of international humanitarian law (IHL), could itself be denounced as a possible IHL violation."⁷ De ifrågasätter även lagligheten i Natos militära aktioner för att få till en regimförändring. Uttrycket "necessary measures" i Säkerhetsrådets resolution är inte liktydigt med en "blank cheque; it is limited",⁸ liksom att "use all necessary measures to overthrow the Gaddafi regime" inte sanktioneras i resolutionen. Dessutom påpekas att rebeller ur rättslig synpunkt inte är "civilians".⁹

Kina, Ryssland, Sydafrika, Indien och ytterligare sju stater gjorde gällande att Natos agerande inte var lagligt. Belgien, Storbritannien och Norge antydde att Nato gått för långt. Medlemmarna i Arabförbundet hade inledningsvis varit positiva till Säkerhetsrådets resolution, men kom snabbt att ta avstånd från Natos bombningar. Så någon "efterföljande praxis [...] som ådagalägger enighet mellan parterna om [resolutionens] tolkning" kan inte skönjas.¹⁰

Den norske folkrättsprofessorn Geir Ulfstein m.fl. har ställt frågan om "The Legality of the NATO Bombing in Libya".¹¹ De framhåller att Säkerhetsrådets resolution "been abused", att Nato "gone far beyond the mandate of what was intended" och att "overstepping of the UN mandate in Libya" har orsakat skada för ett framtida fungerande Säkerhetsråd.¹² Morten Ruud och Geir Ulfsten framhåller därtill att "Rådets mandat gick ut på å beskytte befolkningen, ikke å styrte Gaddafi".¹³

De åtta Natostaternas "abuse" av Säkerhetsrådets resolution innebär således att det framgent kommer att bli svårt att få Säkerhetsrådet att anta resolutio-

⁵ The Vienna Conventions on the Law of Treaties. A Commentary Article by Article (Oxford University Press 2011, 2 071 sidor).

⁶ The Law Against War. The Prohibition on the Use of Force in Contemporary International Law, med ett förord av tidigare ordföranden i Internationella domstolen i Haag, Bruno Simma (Hart Publishing 2010, 569 sidor). Boken har 2014 utkommit i en ny upplaga: Le droit contre la guerre (Pedone 2014, 929 sidor).

⁷ A.a., s. 62.

⁸ A.a., s. 71.

⁹ A.a., s. 72.

¹⁰ Jfr artikel 31 punkt 3 b i Wienkonventionen om traktaträtten, se ovan.

¹¹ International and Comparative Law Quarterly 2013, s. 159 ff.

¹² A.a., s. 170 f.

¹³ Inføring i Folkerett (Universitetsforlaget 2018), s. 229.

ner i syfte att skydda "civilians in an internal conflict". Det går därför inte att instämma i vad Katinka Svanberg och Ove Brings hävdar: "Den militära interventionen i Libyen anses vara ett exempel på hur R2P-doktrinen (Responsibility to Protect, min anm.¹⁴) *äntligen* fått fäste i säkerhetsrådets praxis." (min kurs.)¹⁵

Mot denna bakgrund kan göras gällande att Per Ahlins teleologiska metod vid tolkning av den aktuella resolutionen, handlar om politiska överväganden i samklang med vissa Natostaters intressen.

Mats Björkenfeldt

¹⁴ Se t.ex. <https://www.unric.org/en/responsibility-to-protect/26981-r2p-a-short-history>.

¹⁵ FN-stadgan och världspolitiken (Norstedts Juridik 2019) s. 249.